

Friluftsrådenes Landsforbund

Eyvind Lychesv 23 B, 1338 SANDVIKA

www.friluftsrad.no

Tlf 6781 5180, E-post post@friluftsrad.no

Bankkonto 7874 05 76495, Organisasjonsnr 971 262 826

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Deres ref: 15/6116

Vår ref: 612.1

Dato: 01.04.2016

Innspill på «Høringsnotat – forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger»

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) viser til «Høringsnotat – forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger», og vil gjerne gi våre innspill. FL er paraplyorganisasjon for 25 interkommunale friluftsråd som igjen har ca 200 kommuner som medlemmer. Vi har fra 1999 utviklet opplegget «Læring i friluft» der grunnlaget er en idéperm med flere hundre forslag til aktiviteter og oppgaver som kan utføres utendørs og som er relatert til kompetansemål i de fleste fag i læreplanen. Det er stor etterspørsel etter opplegget og våre medlemsfriluftsråd gjennomfører årlig kursdager for 2.000 – 3.000 lærere, aktivitetsdager for flere tusen elever, bidrar med råd om friluftsområder som egner seg for «læring i friluft» og har utstyrsbaser for utlån av utstyr til oppgavene og friluftslivsaktiviteter. I de siste årene har vi hatt fokus på utvikling av «stedsbasert læring» - databaser ved den enkelte skole over utendørs læringsopplegg og forpliktende samarbeid i lærende nettverk. Dette for å gi arbeidet en varig forankring i skolene. Polarsirkelen Friluftsråd var basert på disse erfaringene aktivt med i utvikling av innholdet i grunnskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Nesna i perioden 2012-2016, jfr vedlagt brev fra Polarsirkelen friluftsråd med erfaringer. Deler av arbeidet er en del av vårt engasjement i Den Naturlige Skolesekken. Vi har fått statlig økonomisk støtte til dette arbeidet fra Utdanningsdirektoratet og Miljødirektoratet.

Det er med utgangspunkt i våre erfaringer fra arbeidet med «Læring i friluft» at vi uttaler oss til høringsnotatet.

Friluftsrådenes Landsforbund ser positivt på at lærerutdanninga utvides til å bli femårig. Ut fra våre erfaringer mener vi det er nødvendig å styrke lærerstudentenes kompetanse i forhold til å bruke naturen og nærmiljøet for øvrig som læringsarena.

Forslag til endring av forskrifter om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for både 1.-7.trinn og 5.-10.tinn

Friluftsrådenes Landsforbund framhever viktigheten av at ny rammeplan skal medvirke til å styrke grunnskolelærernes kunnskap om, ferdigheter og kompetanse i bruk av stedsbasert læring og uteskole som metode og fysisk fagaktivitet og at denne skal bidra til å skape en helsefremmende skole.

FL foreslår at følgende føyes til §2 Læringsutbytte:

Kunnskap

Kandidaten har inngående kunnskap i bruk av stedsbasert læring og uteskole som metode og i hvordan kunnskapen kan anvendes for å sikre bruk av skolens natur- og nærmiljø som lærings- og undervisningsarena i en flerfaglig kontekst.

Ferdigheter

Kandidaten innehar grunnleggende praktiske ferdigheter i natur og friluftsliv og i organisering og ledelse av elevgrupper utenfor det tradisjonelle klasserommet, slik at kandidaten er en trygg leder i anvendelse av skolens natur- og nærmiljø som undervisningsarena.

Generell kompetanse

Kandidaten kan anvende uteskole og stedsbasert læring som metode og ta i bruk skolens natur- og nærmiljø som lærings- og undervisningsarena, og legger til rette for en helhetlig undervisning hvor kandidaten har kunnskap om hvordan han styrker det helsefremmende arbeidet i skolehverdagen.

FL foreslår at følgende føyes til §3 Innhold og struktur

Praksis

Praksis skal inneholde øving i bruk av skolens utvidede klasserom, jfr. skolens natur og nærmiljø, som læringsarena

FL mener det er nødvendig å implementere et nytt punkt i rammeplanen for gjennomføring av praksis, for å styrke og sikre lærerkompetansen i grunnskolelærerutdanningen på områdene i §2 og §3.

Begrunnelse for foreslåtte endringer

Den femårige grunnskolelærerutdanningen bør:

1) Ligge i forkant av de utfordringer samfunnet og lærere møter i dagens grunnskole, FL vil framheve blant andre:

- ☐ Mangel på fysisk aktivitet hos barn og unge
- ☐ Antall elever som ikke fullfører dagens 13-årige skoleløp
- ☐ Psykisk helse hos enkelteleven og det psykososiale læringsmiljøet i skole og klasser
- ☐ Undervisning for bærekraftig utvikling

2) Bidra til å nå Regjeringens nasjonale mål i Friluftsmeldinga

I Friluftsmeldinga St.meld.18 (2015-2016) foreslår regjeringen som ett av to nasjonale mål for friluftslivspolitikken (s 12):

«Naturen skal i større grad brukes som læringsarena og aktivitetsområde for barn og unge.»

Dette entydige og konkrete målet må få betydning for norsk skoles bruk av naturen som læringsarena. Vi mener at våre forslag til endringer vil bidra til den nasjonale målsetningen gjennom å styrke lærerkandidatens kunnskap, kompetanse og ferdigheter i:

- a. Utvikling av undervisningsopplegg basert på bruk av naturen og skolens nærmiljø for øvrig (stedsbasert læring).
- b. Styrking av lærernes kompetanse i bruk av naturen som læringsarena og aktivitetsområde.

c. Ivaretaging av naturområder i direkte tilknytning til eller nær skolene.

At Regjeringen foreslår å fastslå økt bruk av naturen som læringsarena og aktivitetsområde, og samtidig foreslår å utvide og utvikle grunnskolelærerutdanningen, gir en unik mulighet til gjennomføring.

3) Bidra til å nå viktige mål i Folkehelsemeldinga

Folkehelsemeldinga St.meld. 19 (2014-2015) peker på de helsemessige utfordringer vi står overfor. Flere av våre regionale friluftsråd har over år hatt et nært samarbeid med utallige grunnskoler. De bekrefter de utfordringene som nettopp påpekes i Folkehelsemeldinga og peker på at læringstrykket i norsk skole altfor ofte hindres av elever som møter på skolen uten å ha spist frokost, er trøtte, har manglende fysikk og motorikk samt opplever en utrygg hverdag som gir psykiske utfordringer. Ungdata-undersøkelsene landet rundt bekrefter dette.

Kandidater i den femårige grunnskolelærerutdanningen må derfor inneha nødvendig kompetanse for å kunne møte og bidra positivt inn i utfordringene samfunnet og norsk skole står overfor, og FL mener at våre forslag til endringer i § 2 vil bidra til å styrke lærerkandidatens evner til å:

- Ta ansvar for elevenes læring og læringsutbytte og psykososiale læringsmiljø
- Bygge relasjoner til og vise omsorg for eleven
- Reflektere over egen læring og undervisning
- Variere undervisning med bruk av ulike metoder – ute og inne
- Kunne anvende estetiske fag inn i teoretiske fag og å utarbeide og legge til rette for god, flerfaglig undervisning
- Sikre at alle elevene får en helsefremmende skolehverdag
- Stimulere bærekraftig utvikling

Utvid klasserommet for bedre læring

Stedsbasert læring og uteskole

Stedsbasert læring og undervisning er en kombinasjon av teoretisk pensum og fysisk aktivitet som innebærer at skolen i større grad tar i bruk naturen, nærmiljøet og lokalsamfunnet som autentiske læringsarenaer, altså klasserommet utenfor de tradisjonelle fire vegger. Dette inkluderer i vid forstand også en tur til biblioteket eller et museumsbesøk. Det er en konkret tilnærming til pensum, hvor man lærer *om* virkeligheten i virkeligheten. Dette gjelder for alle fag.

Det faglige og didaktiske fokuset skal være til stede, selv om det å være ute har en egenverdi i form av friluftsliv, lek og bevegelse, gode «her og nå» opplevelser, mestring og sosial samhandling.

Utdanningsdirektoratet tar høyde for disse faktorene i læringsprosessen, og i LK06 legges det klart vekt på stedsbasert læring og undervisningsmetoder. Her fremheves det at «læring skjer i alle livets situasjoner og særlig når et individ selv ser behovet for å utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger». Det blir også påpekt at «opplæringen skal knyttes til egne iakttagelser og opplevelser, slik at elevene får praktisk erfaring med at kunnskaper og ferdigheter er noe de selv kan være med å

utvikle».

Naturen som læringsarena

FL har fire hovedbegrunnelser i arbeidet med «Læring i Friluft»:

- Bedre læring
- Mer fysisk aktivitet
- Gode naturopplevelser
- Bedre sosialt miljø

Bedre læring

FL vil understreke målet om at bruk av naturen som læringsarena skal bidra til bedre læring. Stedsbasert læring bygger på prinsippet at barn og ungdom får en større forståelse av å lære om virkeligheten i virkeligheten – om naturen i naturen, om samfunnet i samfunnet. Kunnskapen settes inn i en relevant kontekst slik at elevene i større grad kan bruke sin skolekunnskap i sitt daglige liv. Kombinasjonen av ute- og inneaktivitet gir elevene dypere forståelse av sammenhengen mellom teori og praksis.

Undersøkelser viser at barn som er mye ute har økt språkutvikling og begrepsforståelse. Det har vist seg at elever som får skrive om egne opplevelser etter at de har vært ute av klasserommet opplever skriveglede og de skriver mer og bedre tekster. Elevene opplever større grad av frihet og kreativitet ute som de tar med seg inn og det øker deres indre motivasjon for læring.

Tilpasset opplæring er et gjennomgående prinsipp i hele grunnopplæringen. I St.meld. nor 31 (2007-2008) «Kvalitet i skolen» står det: «...tilpasset opplæring kjennetegnes ved variasjon i bruk av arbeidsoppgaver, lærestoff, arbeidsmåter, læremidler og variasjon i organisering av og intensitet i opplæringen». Tilpasset opplæring handler om at elevene bør ha tilgang til, og ta i bruk, ulike læringsarenaer og læremidler. Ungdomsskolemeldinga (St.meld.22, 2010-2011) forsterker dette. For å motivere elevene til økt innsats må opplæringen og skolehverdagen være praktisk, variert, relevant og utfordrende. Et helt kapittel i meldinga (kap.4) er viet til dette.

Mer fysisk aktivitet

Gjennom å ta i bruk et utvidet klasserom blir fysisk aktivitet en naturlig del av hverdagen. Fysisk aktivitet er viktig for barn og ungdoms helse og trivsel, og for at de skal ha en normal vekst og utvikling. Ved å undervise ved bruk av stedsbasert læring og uteskole som metode, gir man mulighet til å realisere målet om 1 time fysisk aktivitet i løpet av skoledagen. FL viser til avsnitt «Naturen som læringsarena gir bedre skoleprestasjon, trivsel og helse» på neste side.

Gode naturopplevelser

Stedsbasert læring bygger på at mange gode naturopplevelser i barndommen gir tilhørighet til naturen, en økt forståelse for samspillet mellom natur og menneske og et ønske om å ta vare på naturen.

Bedre sosialt miljø

Uteaktivitet gir nye sosiale relasjoner enn inneaktivitet. Det gjelder både mellom barna og mellom barn og voksne. Barn som sjelden opplever mestring inne, kan ofte vise fram sine kvaliteter i et utvidet klasserom.

Hvorfor kunnskap om, ferdigheter og kompetanse i stedsbasert læring og uteskole?

Får kandidaten kunnskap om, ferdigheter og kompetanse i bruk av stedsbasert læring og uteskole som metode, vil kandidaten være tryggere i undervisning og bidra til bedre læring for elevene. Forskning viser at det er vanskelig å utnytte det utvidede klasserommet som læringsarena uten nødvendig erfaring. Wenche Sørmo, Karin Stoll og Mette Gårdvik ved Høgskolen i Nesna (nå Nord Universitet) påpeker i sin kronikk i Rana blad (26.09.13), at «det ser ut til at slik stedsbasert undervisning kan være utfordrende for lærerne. Gjennom samtaler med lærere kommer det fram at de syns det er vanskelig å ta elever med ut av klasserommet». Videre trekkes det fram i samme kronikk at «vi har opplevd i vår egen undervisning at læringsmotivasjonen kan økes ved å bruke andre læringsarenaer – ikke i stedet for, men i tillegg til klasserommet – med noen grunnleggende grep med god regi på undervisningen».

Skoleforskere ved Høgskolen i Oslo og Akershus har også gitt tydelige signaler på hvordan norsk skole skal kunne bli bedre. (Høgskolen i Oslo og Akershus, 24.10.2015: *Skoleforskernes 12 råd til en bedre skole*, <http://forskning.no/barn-skole-utdanning/2015/10/slik-kan-skolen-bli-bedre-12-rad>). Her trekkes det blant annet fram at «**Barns naturlige nysgjerrighet og vitebegjær må stimuleres**». Det mener flere skoleforskere at kan gjøres gjennom blant annet utforskende arbeidsmåter. Mer bruk av praktisk-estetiske fag inn i teorifagene kan bidra til å motivere flere elever, som med dette kan føre til større læringsutbytte og at flere fullfører dagens 13-årige skoleløp. Finn Aarsæther, førsteamanuensis i norskdidaktikk, poengterer at arbeidsmåtene i praktisk-estetiske fag lett kommer i skyggen av individualiserte og stillesittende arbeid som er typisk i de teoritunge kjernefagene som lesing, skriving og regning.

Videre framhever skoleforskerne at «**vi må verdsette praktisk kunnskap på lik linje med teoretisk kunnskap**». Førstelektor Hanne Christensen ved Institutt for grunnskole- og lærerutdanningen er bekymret for at så mange unge ikke mestrer skolehverdagen. «Vi sier ofte at praktisk kunnskap skal verdsettes på lik linje med teoretisk kunnskap. Jeg etterspør at disse intensjonene nedfelles konkret i planer, ressurser og prioriteringer», sier hun.

I boka *Klasserommet utenfor* har Førsteamanuensis Arne Nikolaisen Jordet vist hvordan skolens fysiske og sosiale omgivelser kan brukes som ressurs i opplæringen.

Naturen som læringsarena gir bedre skoleprestasjon, trivsel og helse

Som et virkemiddel for å få mer aktivitet inn i hverdagen til barna er læring utendørs stadig mer aktuelt. Ikke bare får barna mer aktivitet og frisk luft gjennom å gjennomføre oppgaver utendørs, men det er også vist at læringsutbyttet i matematikk er høyere ved en slik jobbing med pensum. (Universitetet i Stavanger, 24.02.2016: *Lærer mer med fysisk aktivitet i mattetimene*. <http://forskning.no/matematikk-pedagogiske-fag-skole-og-utdanning/2016/02/laerer-mer-med-fysisk-aktivitet-i-mattetimene>)

Utelek gjør barn mer oppmerksomme på skolen, viser forskning ved Universitetet i Oslo (Universitetet i Oslo, 20.12.2015: *Utelek gjør barn mer oppmerksomme på skolen*, <http://forskning.no/barn-skole-hjernen/2015/12/utelek-gjor-barn-mer-oppmerksomme>). Å kunne sitte stille, høre på det læreren sier og rette oppmerksomheten mot riktig sted, er essensielt for at barn skal gjøre det bra på skolen.

Gjennom ASK-prosjektet har forskere knyttet til Høgskolen i Sogn- og Fjordane erfart hvordan daglig

fysisk aktivitet påvirker elevens læring. De beskriver prosjektet slik: «ASK er eit utviklings- og forskingsprosjekt som skal undersøke om auka fysisk aktivitet i samspel med dei tradisjonelle faga påverkar skuleprestasjon, skuletrivsel og helse hjå majoriteten av elevar i 5.klassetrinn i Sogn og Fjordane gjennom eit skuleår (2014/15)». Som et virkemiddel for å styrke elevenes psykiske helse vet vi at det å være ute i naturen og bruke alle sine sanser, mestringsopplevelser og sosiale aktiviteter er gode forebyggende aktiviteter. Friluftsliv kan dekke det meste av dette. Forskere knyttet til Dronning Mauds Minne Høgskole (Sandseter, Storli m.fl.) har over år publisert forskning som viser barn og elevers behov for risikofull lek og lekeslåsning for nettopp å styrke egen psyke.

Oppsummering

FL mener naturen i større grad må tas i bruk som læringsarena for at skolen skal møte dagens og morgendagens utfordringer. Det vil gi bedre læring fordi læringen blir mer virkelighetsnær, flere sanser tas i bruk, og læringen blir mer konkret og variert. For mange elever vil dette være avgjørende både for læring og for å gjennomføre utdanningsløpet. I tillegg vil en gjennom bruk av naturen i læringsarbeidet:

- Integrere fysisk aktivitet i skolehverdagen
- Gi elevene et forhold til natur og miljø som grunnlag for forståelse av betydningen av naturmangfold og bærekraftig utvikling
- Styrke det sosiale miljøet – både elever imellom og mellom lærer og elev.

Bruk av «det utvidede klasserommet» krever særskilt kompetanse hos lærerne. Det er avgjørende for at bruk av naturen skal gi de potensielle effekter som vi har beskrevet, at lærerne har den kompetansen. Den femårige grunnskolelærerutdanningen må derfor styrkes på dette feltet i tråd med våre forslag til tilføyelser i forskriftene.

FL og andre friluftsansjoner, som Den Norske Turistforening, vil i tillegg fortsatt bidra med kompetanse i bruk av naturen som læringsarena gjennom særskilte undervisningsopplegg, lærerkurs, m.m. blant annet gjennom Den Naturlige Skolesekken. Vi utdyper gjerne våre erfaringer og synspunkter ytterligere, og inviterer om ønskelig til besøk på skole for å erfare «Læring i Friluft» i praksis.

Vennlig hilsen
Friluftsrådernes Landsforbund

Morten Dåsnes
Daglig leder

Astrid Berger Høj
Konsulent

Vedlegg:

Brev fra Polarsirkelen Friluftsråd, «Grunnskolelærerutdanning 5.-10.klasse, Erfaringer etter 4 års samarbeid med tidligere Høgskolen i Nesna».

Polarsirkelen friluftsråd
Moveien 24, 8700 Nesna
Telefon 91 77 87 67
E-post knut.berntsen@friluftsradet.no
www.friluftsrad.no/polarsirkelen/

GRUNNSKOLELÆRERUTDANNING 5-10. KLASSE

Erfaringer etter 4 års samarbeid med tidligere Høgskolen i Nesna

Polarsirkelen friluftsråd har i perioden 2012 – 2016 hatt et nært samarbeid med daværende Høgskolen i Nesna om innhold og gjennomføring av sin grunnskolelærerutdanning 5.-10.klasse. Innenfor gjeldende forskrift har vårt felles fokus vært å sikre følgende tre tema blir vektlagt i utdanningen:

1. Å sikre at studentene har det teoretiske grunnlaget samt erfaring med bruk av stedsbasert læring som metode.
2. Å sikre at studentene har kunnskap om:
  - bakgrunnen for at samtlige grunnskoler i Nordland arbeider for å bli en helsefremmende grunnskole
  - innholdet i en helsefremmende grunnskole
  - metoder for å skape en helsefremmende grunnskole
3. Å sikre at studentene har grunnleggende friluftserfaring og ferdigheter som gjør de i stand til selv å drive stedsbasert læring i naturen.

På bakgrunn av tilbakemeldinger fra involverte fagansatte, utdanningsledelsen, lærere ved praksisskolene og ikke minst fra studentene selv har vært udelt positive. De fagansatte har drevet mye forskningsarbeid knyttet til dette arbeidet. Noe av resultatet av dette arbeidet resulterte i utgivelse av boka «Det utvidete læringsrommet» i mars 2016. Artikkene i boka bekrefter viktigheten av at dette fokuset også må bli implementert også i all fremtidig norsk lærerutdanning.

Vi tør den påstand at vårt felles utviklingsarbeid i denne grunnskolelærerutdanningen har vist hvordan en fremtidig grunnskolelærerutdanning kan bidra til å svare på nåtidens største utfordringer.

Nesna 31.03.2016

Knut Berntsen
Prosjektansvarlig